

ШІ у правосудді: етичні межі та професійні ризики

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2026

Дата публікації: 2026-05-27

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/shi-u-pravosuddi-etychni-mezhi-ta-profesijni-ryzyky/>

Відомості про матеріал

ГО «Фундація ДЕЮРЕ» (DEJURE Foundation).

Вищий антикорупційний суд

Міністерства закордонних справ Німеччини

Четвертий муткорт із суддівської етики (2026)

26 квітня 2026 року

Ян БЕРНАЗЮК,

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,

доктор юридичних наук, професор

Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024)

- Сфери використання ШІ:
- Аналіз та узагальнення великих обсягів даних
- Автоматизація повторюваних робочих процесів
- Оформлення й візуалізація робочих звітів, графіків, діаграм тощо
- Пошук нових ідей і підходів до організації робочих процесів
- Створення контенту, ведення вебсторінок ВАКС у соціальних мережах
- Створення чат-ботів для забезпечення зворотного зв'язку від відвідувачів ВАКС та учасників судових процесів
- Підвищення професійної кваліфікації працівників ВАКС, зокрема шляхом навчання методів пошуку матеріалів для саморозвитку

Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024)

- Завантаження службових документів ВАКС до інструментів ШІ (зокрема тих, що працюють на базі хмарних технологій загального доступу) не допускається.
- Використання ШІ у судочинстві повинно ґрунтуватися на незалежності суду та не має впливати на об'єктивність судового процесу чи замінювати внутрішнє переконання судді.
- Працівники Суду зобов'язані дотримуватись вимог щодо захисту інформації з обмеженим доступом та самостійно оцінювати ризики під час роботи з інструментами ШІ.

Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024)

- 4. ШІ впроваджується з метою оптимізації витрат матеріальних ресурсів та підвищення рівня діджиталізації як складової ефективного управління судом
- 5. Будь-які результати, згенеровані ШІ (юридичні тексти, аналітика, переклади), підлягають обов'язковій перевірці на предмет точності, правдивості та відповідності чинному законодавству
- 6. Засади використання ШІ підлягають регулярному перегляду з урахуванням появи нових технологічних досягнень, кіберзагроз та змін у національному законодавстві

Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішення зборів суддів ВАКС № 1 від 20.11.2025)

- Зростання операційної ефективності суду через використання ШІ та засобів цифровізації
- Визначення процесів для оптимізації через ШІ, періодичний перегляд політики його використання та індивідуалізоване навчання колективу
- Посилити кібербезпеку та забезпечити захист інформаційних ресурсів

Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішення зборів суддів ВАКС № 1 від 20.11.2025)

- 4. Реагування на випадки поширення персональної інформації щодо суддів, публікації приватної інформації, незаконного оприлюднення записів
- 5. Створення внутрішнього протоколу кризового реагування та підвищення обізнаності суддів щодо кібербезпеки
- 6. Упровадження безпечних ІТ-рішень для використання робочої е-пошти

Opinion № 26 (2023) of CCJE Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary

- Контроль над інструментами обробки даних може фактично передавати процес ухвалення рішень у руки тих, хто їх розробляє, що створює загрозу інституційній незалежності судової влади.
- Технології можуть забезпечити можливість здійснення судової влади держави за будь-яких обставин, включаючи надзвичайні чи екстрені ситуації, за умови дотримання принципу верховенства права.
- Інструменти обробки даних можуть впливати на управління справами шляхом нав'язування орієнтованих на ефективність підходів, що потенційно суперечать автономії судового ухвалення рішень.

Opinion № 28 (2025) of CCJE On the importance of judicial well-being for the delivery of justice

- Ризики безпеки виходять за межі фізичних загроз і охоплюють суттєві вразливості у сфері кібербезпеки та захисту даних; судді працюють із чутливою персональною та процесуальною інформацією, що робить їх потенційними цілями кібератак і витоків даних
- Допоміжні технології повинні використовуватися лише для підтримки та зміцнення верховенства права і не повинні застосовуватися для прогнозування або заміни ухвалення рішень конкретним суддею

Кодекс суддівської етики (СТАТТЯ 16)

- Використання суддею технологій штучного інтелекту є допустимим, якщо це:

- не впливає на незалежність та неупередженість судді,
- не стосується оцінки доказів,
- не стосується процесу ухвалення рішень,
- не порушує вимог законодавства.

Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 02.03.2026 № 14

- організація та систематизація доказів, наприклад, створення хронології подій на основі документів, індексація великих масивів текстових доказів для полегшення пошуку, виявлення дублікатів
- аналіз структурованих даних: наприклад, аналіз фінансових транзакцій на предмет нетипових операцій у справах про економічні злочини
- виявлення певних об'єктів на фото- чи відеоматеріалах (наприклад, розпізнавання облич або номерних знаків) (при цьому висновок про значення цього об'єкта робить суддя)
- ефективно обробляти великі обсяги інформації, знаходити тенденції, виявляти зв'язки
- пошук релевантної практики (як допоміжна функція)

Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 02.03.2026 № 14

- Оцінка доказів не може бути делегована ШІ
- ШІ не може пропонувати результат справи (наприклад, рішення про задоволення)
- ШІ не може здійснювати юридичну кваліфікацію фактів
- Суддя не може використовувати ШІ для визначення пріоритетності чи достовірності доказів
- Заборонено автоматизоване визначення достовірності чи важливості доказів
- Заборонено тлумачення права та ухвалення рішень
- Заборонена підготовка мотивувальної частини рішень без контролю з боку судді
- Заборонено делегування ухвалення рішення ШІ, оскільки це означало б відмову від суддівської функції та відповідальності

Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117)

- узагальнення судової практики з метою забезпечення її єдності
- аналіз судових рішень із метою виявлення системних причин виникнення спорів (превентивне правосуддя) та підготовки пропозицій щодо вдосконалення законодавства
- наповнення Базы правових позицій Верховного Суду
- аналіз та узагальнення великих обсягів даних на основі відкритих джерел інформації
- підготовка аналітичних документів і звітів
- автоматизація повторюваних робочих процесів, візуалізація даних у вигляді графіків і діаграм тощо
- створення та поширення інформації про діяльність Верховного Суду, сприяння веденню вебсторінок Верховного Суду в соціальних мережах
- створення чат-ботів, зокрема, для забезпечення зворотного зв'язку з відвідувачами Верховного Суду й учасниками судових процесів

- добір матеріалів для саморозвитку, підвищення кваліфікації та професійного навчання
- пошук нових ідей та підходів до організації робочих процесів
- переклад документів з іноземних мов
- виконання суто технічних завдань (наприклад, перевірка граматики, форматування тексту, транскрибування)

Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117)

- ШІ не може замінити професійну діяльність працівника (його критичне мислення, фахове судження, правову кваліфікацію та прийняття остаточного рішення)
- забороняється використовувати загальнодоступні технології ШІ для роботи з інформацією з обмеженим доступом (конфіденційною, таємною та службовою інформацією)
- забороняється опрацювання документів, які містять відомості, що охороняються законом, у тому числі таємницю ухвалення судового рішення та інформацію із закритого судового засідання
- забороняється автоматичне створення проєктів рішень та будь-яких інших процесуальних документів, що ухвалюються у межах судового провадження
- забороняється прогнозувати індивідуальні рішення суддів у конкретних справах
- забороняється опрацювання матеріалів судової справи, що містять персональні дані
- забороняється аналіз та моніторинг поведінки працівників
- забороняється завантажувати службові документи, що містять інформацію з обмеженим доступом, у тому числі персональні дані суб'єктів звернення або учасників процесу, банківську таємницю, адвокатську таємницю тощо

Концепція ЄСІКС (наказ ДСА України від 30.04.2025 № 178)

- Захист інформації в Системі здійснюється шляхом побудови комплексної системи захисту інформації (КСЗІ) з підтвердженою відповідністю. У Системі повинно обов'язково логуватися: ідентифікація користувачів, результати операцій з обробки інформації та спроби несанкціонованих дій
- Штучний інтелект може бути використаний для деперсоналізації (PII Removal) та маскування конфіденційної інформації (Data Masking). Система повинна забезпечити автоматизовану обробку та знеособлення судових рішень відповідно до вимог законодавства про захист персональних даних

Рекомендації з кіберзахисту інформаційно-комунікаційних систем, які використовують технології ШІ (наказ Держспецзв'язку від 23.02.2026 № 154)

- Рекомендації пропонують таксономію специфічних для систем із штучним інтелектом кіберзагроз і заходів з кіберзахисту, які забезпечують усунення негативного впливу від їх реалізації.
- Упередженість у даних може бути наслідком використання іноземних продуктів, які не є адаптованими до українських реалій. Власник забезпечує перевірку моделей на наявність будь-яких упереджень.
- Диференціальна конфіденційність — підхід, що використовується для гарантування того, що аналіз великих наборів даних або навчання моделей ШІ не розкриває окремо вибрані персональні дані в цьому наборі.

Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників

- Для підвищення рівня безпеки та повного контролю над потоками даних рекомендовано використовувати версії моделей із відкритим кодом (open-source), які можна розгорнути на власних серверах (self-hosted)
- Правники повинні забезпечити, щоб будь-які персональні дані були видалені або анонімізовані перед введенням інформації в систему ШІ. Це дозволяє уникнути ризику вторинного використання даних для навчання моделей третіми особами

Вебінар «Роль ШІ в судовому адмініструванні: підвищення ефективності роботи команд»

- 24 лютого 2026 року відбувся вебінар, організований International Association for Court Administration (IACA), Державною судовою адміністрацією України та Проєктом ЄС «Право-Justice» (EU Project Pravo-Justice / Expertise France), з метою обговорення практичного досвіду впровадження ШІ та нормативних рамок для представників судової системи.
- Спікерами заходу виступили Богдан Крикливенко з темою про стандартні операційні процедури та Модельне положення щодо ШІ в судах, Расім Бабанли - використання генеративного ШІ в Базі правових позицій Верховного Суду, Кен Хві Тан із доповіддю про комплексну інтеграцію ШІ в Сінгапурі та Майкл Навін - проєкти ШІ в судах США та доступні практичні ресурси.

Додаткові джерела

- 1. Берназюк Ян. Штучний інтелект та система правосуддя України: результати співпраці у році, що минув <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spiivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
- 2. Берназюк Ян. Наукові надбання як основа для наступних кроків на шляху інтеграції штучного інтелекту в систему правосуддя <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
- 3. Берназюк Ян. Цифрова ера правосуддя: роль ШІ у забезпеченні єдності судової практики в Україні <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
- 4. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence and the Judicial system of Ukraine: results of cooperation in the past year <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>
- 5. Берназюк Ян. Штучний інтелект і його використання для забезпечення єдності судової практики як складової довіри до суду // Слово Національної школи суддів України. – 2024, № 2(49), С. 16-35 https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
- 6. Берназюк Ян. Ера ШІ й роль верховних судів у цифровій трансформації правосуддя // Юридична газета. № 4 (792). - С. 16-18. <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
- 7. Bernaziuk Ian. Artificial Intelligence in the Ukrainian Judiciary: Charting the Course Under the Digital Gavel <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
- 8. Bernaziuk Ian. Benchmarking Justice: Can AI Uphold the Rule of Law? <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
- 9. Берназюк Ян. Правосуддя майбутнього: збереження незалежності та людяності в еру ШІ https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/161.%20Future_justice_independent_humane%20AI-era_bernaziuk%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE.pdf
- 10. Берназюк Ян. Межі втручання у приватне життя в умовах загроз національній безпеці: стандарти і виклики для правосуддя

- https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
- 11. Берназюк Ян, Фонова Олена. Правосуддя 2035: між правом і кодом. Випуск № 18 подкастів НШСУ https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G
- 12. Штучний інтелект у роботі адвоката та судовому процесі: можливості, межі, відповідальність <https://youtu.be/-qJ2FCeOEWQ>
- 13. Коментар до статті 16 (використання суддею технологій ШІ) Кодексу суддівської етики <https://constitutionalist.com.ua/komentar-do-statti-16-vykorystannia-suddeiu-tekhnologij-shi-kodeksu-suddivskoi-etyky>
- 14. Bernaziuk Ian. Integration of AI into the Justice System of Ukraine: Normative Boundaries, Technological Sovereignty, and Case-Law (26.03.26) https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezent2026/182_Integration_AI_into_Ukraine%E2%80%99s_Justice_System_bernaziuk.pdf
- 15. Bernaziuk Ian. Educational and Practice-Oriented Initiatives: Preparing the Judiciary of Ukraine for the Age of AI (27.03.26) https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezent2026/183_Preparing_Ukrainian_Judges_for_AI_bernaziuk.pdf

Джерела та матеріали

1. Засади використання інструментів штучного інтелекту у ВАКС (наказ № 56 від 19.12.2024). https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/documents/orders/19.12.2024_56.pdf
2. Стратегія Вищого антикорупційного суду на 2026–2028 роки, (рішення зборів суддів ВАКС № 1 від 20.11.2025). https://court.gov.ua/storage/portal/hcac/self-governance/decisions/20.11.2025_1.pdf
3. Opinion № 26 (2023) of CCJE Moving forward: the use of assistive technology in the judiciary. <https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-26-2023-final/1680adade7>
4. Opinion № 28 (2025) of CCJE On the importance of judicial well-being for the delivery of justice. <https://rm.coe.int/opinion-no-28-2025-of-the-ccje-published-/4880296bfa>
5. Кодекс суддівської етики (СТАТТЯ 16). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-24#Text>
6. Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 02.03.2026 № 14. <https://constitutionalist.com.ua/komentar-do-statti-16-vykorystannia-suddeiu-tekhnologij-shi-kodeksu-suddivskoi-etyky>
7. Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117). <https://constitutionalist.com.ua/poperednij-proiekt-polozhennia-pro-vykorystannia-tekhnologij-shi-pratsivnykamy-aporatu-vs>
8. Положення про використання технологій ШІ працівниками Апарату ВС (Наказ від 08.12.2025 № 117). https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Polozhennya_SHI.pdf
9. Концепція ЄСІКС (наказ ДСА України від 30.04.2025 № 178). https://court.gov.ua/storage/portal/dsa/normatyvno-pravova%20baza/N_178_2025_dodatok.pdf
10. Рекомендації з кіберзахисту інформаційно-комунікаційних систем, які використовують технології ШІ (наказ Держспецзв'язку від 23.02.2026 № 154). <https://cip.gov.ua/ua/docs/nakaz-administraciyi-derzhspeczv-yazku-vid-23-02-2026-154-pro-zatverdzhennya-rekomendacii-z-kiberzakhistu-informaciino-komunikaciinikh-sistem-yaki-vikoristovuyut-tekhnologiyi-shtuchnogo-intelektu>
11. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту для правників. <https://constitutionalist.com.ua/rekomendatsii-z-vidpovidalnoho-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-dlia-pravnykiv>
12. Вебінар «Роль ШІ в судовому адмініструванні: підвищення ефективності роботи команд». <https://www.pravojustice.eu/ua/post/shtuchnij-intelekt-u-sudovomu-administruvanni-mizhnarodnij-dosvid-ta-ukrayinski-praktiki>
13. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/934/shtuchnyi-intelekt-ta-systema-pravosuddia-ukrainy-rezultaty-spivpratsi-u-rotsi-sh%D1%81ho-mynuv>
14. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/949/naukovi-nadbannia-iak-osnova-dlia-nastupnykh-krokv-na-shliakhu-intehratsii-shtuchnoho-intelektu-v-systemu-pravosuddia>
15. Додаткові джерела. <https://so.supreme.court.gov.ua/news/986/tsyfrova-era-pravosuddia-rol-shi-u-zabezpechenni-iednosti-sudovoi-praktyky-v-ukraini>
16. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-and-the-judicial-system-of-ukraine-results-of-cooperation-in-the-past-year>

17. Додаткові джерела. https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2024_4_49/nsj_4_49_2024.pdf
18. Додаткові джерела. <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/era-shi-y-rol-verhovnih-sudiv-u-cifroviy-transformaciyi-pravosuddya.html>
19. Додаткові джерела. <https://constitutionalist.com.ua/artificial-intelligence-in-the-ukrainian-judiciary-charting-the-course-under-the-digital-gavel>
20. Додаткові джерела. <https://law.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2025/11/Rule-of-Law-and-AI-Challenges.pdf>
21. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/161.%20Future_justice_independent_humane%20AI-era_bernaziuk%20%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BE.pdf
22. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/135.%20Limits_of_Interference_Private_Life_under_National_Security%20Threats_bernaziuk.pdf
23. Додаткові джерела. https://youtu.be/UlghLhHV8os?si=nCpvAl5p5KP3tY_G
24. Додаткові джерела. <https://youtu.be/-qJ2FCeOEWQ>
25. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezent2026/182_Integration_AI_into_Ukraine%E2%80%99s_Justice_System_bernaziuk.pdf
26. Додаткові джерела. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezent2026/183_Preparing_Ukrainian_Judges_for_AI_bernaziuk.pdf

Файли матеріалу

Оригінальний файл автора